

DOI 10.57589/srl.v70i2.4010
UDK 821.163.6.09(497.411):929Lainšček F.

Franci Just

Srednja poklicna in tehniška šola Murska Sobota
franci.just@guest.arnes.si

Mihaela Koletnik

Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru
mihaela.koletnik@um.si

PREKMURSKA NAREČNA POEZIJA FERIJA LAINŠČKA

Po začetni predstavitvi sodobne prekmurske narečne ustvarjalnosti in literarnega opusa Ferija Lainščka članek najprej opiše poglavitne vsebinske, oblikovne in slogovne značilnosti Lainščkove prekmurske narečne poezije, nato pa primerja njegove prestavitve pesmi iz knjižne slovenščine v prekmursko narečje v pesniški zbirki *Komi de ravnica bejla/Komu bo ravnica bela* (2019), opisuje jezikovne substitucije na sintaktični in leksikalni ravni, nastale pri prevajanju, ter pojasnjuje motive zanje.

Ključne besede: prekmurska narečna književnost, *Komi de ravnica bejla/Komu bo ravnica bela*, prekmursko narečje

The article first introduces contemporary creative writing in the Prekmurje dialect and Feri Lainšček's literary opus. In what follows, it focuses on the main contextual, formal, and stylistic features of Lainšček's poetry in the Prekmurje dialect and compares Lainšček's translations of his poems from literary Slovene into the Prekmurje dialect in the collection *Komi de ravnica bejla/Komu bo ravnica bela* (2019). The analysis describes the linguistic substitutions in the poems at the syntactic and lexical levels during the translation process, as well as the motives for these changes.

Keywords: Prekmurje dialect literature, *Komi de ravnica bejla/Komu bo ravnica bela*, Prekmurje dialect

1 Uvod

Pisatelj, pesnik, dramatik, avtor literarnih del za otroke in mlade Feri Lainšček občasno piše tudi v svoji 'prvi materinščini' prekmurščini. Njegovo narečno literarno ustvarjanje je po količini in literarnoestetski kakovosti najvidnejši del sodobne slovenske narečne književnosti, ki nastaja v Porabju in Prekmurju. Vanjo je poleg drugih besedil prispeval tudi narečne pesniške zbirke *Nigdar nèboš znala* (2007), *Lübezen* (2014) in *Komi de ravnica bejla/Komu bo ravnica bela* (2019). Slednja je t. i. dvokodna knjiga, v njej je pesmi, prvotno pisane v prekmurščini, prestavil v knjižno slovenščino in pesmi, prvotno pisane v knjižni zvrsti slovenščine, v njeno prekmursko narečno zvrst.

Namen prispevka je (1) opredeliti in opisati glavne vsebinske in oblikovno-slogovne značilnosti Lainščkove narečne poezije ter (2) ugotoviti in opisati, v kolikšni meri

prekmurske inačice zajemajo vsebinske in oblikovne značilnosti knjižnih različic in katere jezikovne substitucije so pri prestavljanju nastale.

Pri opredeljevanju značilnosti Lainščkove narečne poezije sta bili uporabljeni metoda tekstovne in jezikovne analize, kombinirana z deskriptivno metodo, ter metoda kompilacije obstoječih strokovno-znanstvenih zapisov. Pri ugotavljanju in opisovanju vsebinskih, oblikovnih in jezikovno-slogovnih razmerij med knjižnimi in narečnimi inačicami so bile uporabljene komparativna metoda, metoda jezikovne analize na sintaktični in leksikalno-semantični ravni, literarna analiza zunanje forme (verzno-kitičnih vzorcev in zvočne figuralike), deskriptivna metoda in metoda sinteze.

2 Prekmurski literarni kontinuum

Zaradi posebnih zgodovinskih okoliščin, ki so jim pred letom 1919 onemogočale družbenopolitično in jezikovno-kulturno polno bivati skupaj s slovenskimi rojaki, so prekmurski Slovenci v 18. stoletju izoblikovali svoj knjižni jezik oz. »vzhodoslovensko knjižno različico slovenščine« (Jesenšek 2013: 56) ter ga razvili v funkcijsko in slogovno diferenciran kod, ki je imel izrazna sredstva za ustvarjanje različnih besedil in za različne ravni rabe. V njem so ustvarili tudi korpus umetnostnih besedil in v njih prekmurščino izoblikovali v literarni jezik. A leposlovno niso ustvarjali samo poldrugo stoletje do leta 1919, ko je bilo današnje Prekmurje pridruženo slovenskemu družbenopolitičnemu in jezikovno-kulturnemu prostoru, ampak tudi v stoletju po združitvi, ko je prekmurščina prešla »iz knjižnih v narečne okvire« (Jesenšek 2013: 79). Pridružitvev Prekmurja takratni Kraljevini SHS in njegova vključitev v slovenski jezikovno-kulturni prostor namreč nista prekinili literarne dejavnosti v prekmurščini. Ta se je v pokrajini v 20. in 30. letih 20. stoletja nadaljevala in se razmahnila tudi med prekmurskimi izseljenci v ZDA. Pesniška, pripovedna in dramska besedila so bila objavljena – poleg redkih samostojnih knjižnih izdaj – predvsem v prekmurskih pokrajinskih in izseljenskih tiskanih medijih, okrog katerih so se izoblikovali trajnejši literarno-kulturni krogi (Just 2015: 13–14).

Kljub temu pa ta prekmurska literarna ustvarjalnost v novih zgodovinskih razmerah, ko se je pokrajina integrirala v slovenski prostor, ni mogla biti več reprezentant Prekmurja v slovenski literarni kulturi. Mlajša generacija avtorjev na čelu s takrat literarno že poznanim Miškom Kranjcem je v 30. letih 20. stoletja za sredstvo svojega literarnega izražanja sprejela knjižno slovenščino in sledila splošno uveljavljenemu stališču, da tej zvrsti slovenskega jezika pripada narodno- in kulturnoreprezentativna vloga (Just 2019: 291). To stališče se v naslednjih desetletjih vse do osamosvojitve Slovenije ni spremenilo, literarno ustvarjanje v narečju je bilo »vnaprej omejeno in pogojeno« (Novak Popov 2009: 435), knjižne izdaje in revijalne objave narečnega leposlovja so bile zelo redke.¹ Tudi literarno pisanje v prekmurščini je po drugi svetovni vojni

¹ Irena Novak Popov (2009: 437–38) za obdobje 1945–1990 navaja vsega pet narečnih pesniških zbirk.

usihalo, ni pa presahnilo.² Oživelo je po letu 1991, ko se je spričo utrditve slovenščine kot državnega jezika in iz tega položaja izvirajoče jezikovne samozavesti odnos do neknjižnih vrst jezika demokratiziral in je opazno narasel tok narečne književnosti ter je literarna raba narečja dosegla stopnjo »produkcijske samoumevnosti in recepcijskega priznanja« (Novak Popov 2009: 435). K literarni revitalizaciji narečij je svoje dodal duh postmodernega časa, ki išče identiteto, avtentičnost in eksistencialne korenine, med katerimi je tudi jezik v različnih oblikah, ter v narečju vidi možnost za »prvinski izraz človekove psihodinamične strukture« (Pogačnik 2001: 77). Med avtorji, ki so dokazali, da je mogoče v narečju pisati literarnoestetsko kakovostno literaturo, jih je krepka deseterica iz Prekmurja in Porabja.

Prekmurska narečna književnost, nastala po letu 1990, s svojo razširjenostjo potrjuje ugotovitve, »da se obseg rabe teh zemljepisno bolj ali manj zaznamovanih jezikovnih različkov vedno bolj širi, še zlasti v umetnosti in medijih« (Koletnik 2008: 36). Tvorijo jo pesemska in prozna besedila, pretežno objavljena v časopisu *Porabje* in v *Slovenskem/porabskem koledarju*, dramska besedila za ljudski oder v Prekmurju in Porabju, pesemska besedila na nosilcih zvoka, filmski scenariji in 42 samostojnih leposlovnih knjig. Izvorno v narečju pisanih knjig je približno 60 %, ostale so narečne predstavitev v knjižni slovenščini pisanih literarnih del.³ Približno 60 % je t. i. dvokodnih knjig, v katerih so ista besedila natisnjena hkrati v narečju in knjižni slovenščini. Največ je knjig pripovedne proze, 6 za mlade in 23 za odrasle bralce, med sedmimi romani tudi »prvi čisto narečni roman v slovenskem leposlovju« (Zadravec 2004: 10).⁴ Delež dramskih besedil je relativno velik, večinoma gre za natisnjene komične žanre za potrebe ljubiteljskih gledaliških skupin.⁵ Med prekmurskimi narečnimi knjigami je tudi enajst pesniških zbirk,⁶ četrtino od njih je napisal Feri Lainšček.

Ta književna produkcija je (konstitutivni) del sodobne slovenske narečne književnosti, v kontekstu vprašanja, ki ga je zastavila Marija Stanonik, ali je upravičeno to literarno tvornost »uvrstiti v sistem slovenskega narečnega leposlovja, če pa je obstajala knjižna prekmurščina« (Stanonik 2007: 382), pa je mogoče v njej videti »nadaljevanje in nadgradnjo stare prekmurske knjižne ustvarjalnosti« (Ulčnik 2010: 125) oz. prekmurski literarni kontinuum, v katerem se odraža »moč in povezanost prekmurske jezikovne tradicije z današnjim časom« (Jesenšek 2013: 57). S tega zornega kota se narečno literarno ustvarjanje v Prekmurju in Porabju po zvrstni polnosti, žanrski pestrosti in

² V ZDA je do leta 1954 izhajal in prekmursko leposlovje objavljajl *Amerikanski Slovincov glas*. V letih 1960–1992 je v knjižni slovenščini in prekmurščini izhajalo glasilo prekmurskih študentov *Bruc*, v njem so objavljali tudi narečno leposlovje. V koledarju *Stopinje* za leta 1974–1981 so bile natisnjene prekmurske pesmi Vilka Novaka.

³ To so predvsem, a ne izključno knjige iz knjižne zbirke *Med Rabo in Muro* kot sozaložniškega projekta Zveze Slovencev na Madžarskem in založbe Franc-Franc (od 2016 naprej Društva za humanistična vprašanja Argo), ki je prvenstveno namenjena porabskim Slovincem.

⁴ To je roman Jožeta Ftičarja *Za nápršnjeke vedrine* v dveh knjigah (2004, 2006).

⁵ Medijska poročila o gledaliških uprizoritvah in razpoložljivo arhivsko gradivo omogočajo okvirno oceno, da so avtorji iz Porabja in Prekmurja za potrebe ljudskega odra napisali pribl. 50 izvornih narečnih dramskih besedil. Dve dramski besedili, drama Evgena Carja *Poredušov Janoš* (1998) in »veseloigra na prvo žogo v vzhodnem dialektu« *Tokrat res republika!* (2020) Aleša Nadaia, sta izšli v knjižni obliki.

⁶ V treh zbirkah so narečne pesmi dodane vsebinsko drugačnim pesmim v knjižni slovenščini.

literarni prepričljivosti kaže kot vrh poltretje stoletje trajajoče leposlovne dejavnosti. Med avtorji, ki sodobni prekmurski narečni književnosti dajejo pečat literarnoestetske kakovosti ter potrjujejo moč in vitalnost prekmurske jezikovno-kulturne tradicije, gre posebno mesto Feriju Lainščku.

3 Literarni opus Ferija Lainščka

Feri Lainšček je vsestranski literarni ustvarjalec (pesnik, pripovednik, avtor dramskih besedil in radijskih iger, scenarist in mladinski pisatelj), eden najvidnejših sodobnih slovenskih pisateljev z izjemno obsežnim in kompleksnim literarnim opusom. Njegova prva knjižna literarna objava sega v leto 1978, ko so bile njegove pesmi objavljene v ciklostirani knjižici *Srečanje mladih prekmurskih pesnikov z brigadirji MDA »Goričko 78«*. Za njegov vstop na slovensko literarno prizorišče pa je mogoče šteti skupinsko pesniško zbirko *Kot slutnja radovedno* (1981), v kateri je objavil pesmi skupaj z Milanom Vincetičem in Valerijo Perger. Odtlej je izdal šestnajst pesniških zbirk za odrasle,⁷ med njimi so tudi tri v prekmurščini. Njegovo pesniško ustvarjanje v 80. letih 20. stoletja (zbirka *Dnevovina*, 1986, likovno-literarni projekt *Oroslan*, 1988, likovno-pesniški mapi *Visoka pesem*, 1988, *Hiša svetega Nikolaja*, 1990) karakterizira variiranje modernistične poetike: z eliptično, fragmentarno, enigmatično in simbolično osebno in družbeno kritično izpovedjo (Novak Popov 2010: 155) je ustvaril različico »hermetičnega modernizma«, katerega »avtorski presežek pomenita raziskovanje pomenskih potencialov ruralne in naravne motivike ter povezovanje pesniške govornice z likovno« (Novak Popov 2010: 155). Po desetletju pesniškega premolka je v prvem desetletju 21. stoletja Lainšček svojo pesniško izpoved vsebinsko in formalno opazno spremenil: naslovniško komunikativne pesmi so zapisane v metrično urejenih in rimanih verzih, povezanih v tradicionalne kitice, zaradi enostavnosti pesniške govornice in spevnosti so priljubljene pri bralcih (o tem pričajo ponatisi) in iskane tudi pri glasbenih izvajalcih.

Raznolikost njegovega literarnega ustvarjanja potrjujejo objave kratke proze v skupinskih knjigah *Za svetlimi obzorji* (1988), *Srebrni breg* (1995), *Štirje* (2002) in *Nebo pod Velenjem* (2012), deseterica dramskih besedil in dvajseterica radijskih iger ter filmski scenariji. V slovenskem in mednarodnem literarnem prostoru pa je Lainšček najbolj znan kot romanopisec, avtor trideseterice izvrstno raznolikih romanov, ki so posamični prevedeni v sedemnajst jezikov. Osrednje teme njegovih romanov so človekova identiteta in osmišlitev posameznikovega bivanja v skupnosti, kolektivno nezavedno in arhetipsko, drugačnost in svoboda ter ljubezen. Čeprav so te teme pogosto tesno povezane in prepletene, pa je razberljivo, da si vprašanje identitete najpogosteje zastavljajo junaki njegove zgodnje pripovedne proze, in sicer ob zgodovinskih ali družbeno-civilizacijskih prelomih, ki usodno zaznamujejo njihovo bivanje. V drugi polovici 90. let, ko se je natančneje seznanil s filozofsko-psihološkim naukom C. G. Junga, je Lainšček v svojo pripoved integriral njegovo teorijo kolektivnega nezavednega in izoblikoval posebne mentalne in pripovedne postopke za literarno izrazitev tistih plasti človekove

⁷ Knjiga pesmi in ritmizirane proze *Občutek za veter* (2004) je soavtorski projekt Ferija Lainščka in Dušana Šarotarja.

duševnosti, v katerih deluje kolektivno nezavedno kot arhetipska ritualna, religiozna, kulturna in jezikovna dediščina.

Temo drugega/drugačnosti je Lainšček uveljavil ob pripovednih likih z družbenega obrobja, predvsem ob tematiziranju Ciganov, pri čemer je ta tesno povezana z vprašanjem odmika od utesnjujočih družbenih konvencij v smer hrepenenja po avtentičnem in svobodnem bivanju. Pomembna tema Lainščkovih romanov je tudi ljubezen, ki jo pisatelj razume kot temeljno bivanjsko počelo in jo pripovedno uresničuje kot gonilno silo, ki njegove pripovedne osebe, zlasti ženske like, žene v usodno, a odrešujočo osebno dejanje. Za ubeseditev teh sicer nadčasnih tem Lainšček najpogosteje kot pripovedni prostor izbira slovenski panonski prostor in je ob še nekaj drugih sodobnih slovenskih pisateljih, ki izhajajo iz Prekmurja, ključni ustvarjalec 'imaginarija Prekmurja' v sodobni slovenski književnosti. Prekmurskemu jezikovno-kulturnemu izročilu, iz katerega zajema, je mogoče pripisati tudi del prepoznavnosti in sugestivnosti njegovega pripovednega sloga. V Lainščkovi pripovedni prozi slovenski režiserji najdevalo hvaležno filmsko snov, po njegovih romanih so bili izdelani filmski scenariji in posneti filmi *Halgato* (po romanu *Namesto koga roža cveti*), *Mokuš* (po romanu *Ki jo je megla prinesla*), *Petelinji zajtrk* (po istonaslovnem romanu), *Traktor, ljubezen in rock'n'roll* (po romanu *Vankoštanc*) in *Šanghaj* (po romanu *Nedotakljivi*). Za svoje romanopisje je Lainšček prejel več literarnih nagrad, mdr. Kajuhovo nagrado (1968 za roman *Raza*), dvakrat nagrado kresnik (1992 za roman *Namesto koga roža cveti*, 2007 za roman *Muriša*), nagrado Prešernovega sklada (1995 za roman *Ki jo je megla prinesla*) in Prešernovo nagrado za življenjsko delo (2021).

Lainšček je tudi plodovit in uspešen mladinski pisatelj, njegov literarni opus za otroke in mlade sestavljajo dramska besedila in radijske igre ter preko 30 samostojnih knjig, med katerimi prevladujejo slikanice, poleg tega je napisal štiri mladinske romane ter knjigo avtorskih pravljic *Mislice*. Raziskovalci slovenske mladinske književnosti in literarni kritiki so si enotni v oceni, da je Lainščkovo literarno ustvarjanje za otroke in mlade literarnoestetsko kakovostno, da se mu uspe izogniti vzgojiteljski drži in tudi idealiziranju otroštva ter da ustvarja t. i. zblíževalni/komunikativni tip mladinske književnosti. O kakovosti njegovega mladinskega opusa mdr. pričajo tudi literarne nagrade: za *Mislice* je leta 2001 prejel večernico, nagrado za najboljšo slovensko mladinsko literarno delo minulega leta, za knjigo *Pesmi o Mišku in Belamiški* pa leta 2012 desetnico, stanovsko nagrado Društva slovenskih pisateljev. Po njegovem mladinskem romanu *Hit poletja* je bil posnet istonaslovni televizijski film, za njegov scenarij pa je Lainšček leta 2008 na Festivalu slovenskega filma v Portorožu prejel nagrado vesna.

Integralni del Lainščkovega literarnega ustvarjanja sta pripovedna proza in poezija v prekmurskem narečju. V njegovem obsežnem literarnem opusu sicer predstavljata obrobni del, v korpusu sodobne prekmurske narečne književnosti pa je delež njegovih knjig največji.

4 Literarno ustvarjanje Ferija Lainščka v prekmurščini

Poleg objav v Slovenskem/Porabskem koledarju je Lainšček v sodobno prekmursko narečno književnost prispeval štiri pripovedi v skupinski knjigi *Srebrni breg/Srebrni breg* (1995),⁸ knjigo avtorskih pravljic *Mislice – pravljice/prpovejsti* (2000),⁹ mladinski roman *Deček na dedovem kolesu/Pojep na dejdekovom biciklini* (2001),¹⁰ dve pesmi v spremni knjižici k zvočni zgoščenki *Murske balade in romance* (2012) ter tri pesniške zbirke: *Nigdar neboš znala* (2007), *Lübezen* (2014) in *Komi de ravnica bejla/Komu bo ravnica bela* (2019).

5 Narečna poezija Ferija Lainščka

5.1 *Nigdar neboš znala in Lübezen*

V svoji prvi knjigi narečne poezije *Nigdar neboš znala* je Lainšček zbral 14 pesmi, opremljenih z avtorskimi fotografijami. Vse pesmi je vključil tudi v naslednjo pesniško zbirko *Lübezen* in v njih ohranil »značilno goričko naglasno, glasovno, oblikovno in leksikalno podobo« (Koletnik 2020: 314). Trem pesmim je spremenil naslove (*Boži mlinj* v *Božji mlin*, *Violina* v *Vijolina* in *Vse de šče kak je bilou* v *Se de šče*) ter jih verzno-kitično preoblikoval, tako da je dolge verze razpolovil na skladenjskih mejah,¹¹ s čimer se je število štirivrstičnih kitic podvojilo. Pesmi *Komi de ravnica bejla* ni spremenil, pesem *Skuza* je iz dveh šestvrstičnic preoblikoval v šest dvovrstičnic, pesem *Vse de šče kak je bilou* pa iz trikitične v šestkitično. Tem 14 pesmim je dodal 8 novih narečnih pesniških besedil, tako da se je pri razčlembi njegove poezije v prekmurščini mogoče opreti na to obsežnejšo in kompozicijsko premišljeno pesniško knjižico.

5.1.1 Vsebinske, slogovne in oblikovne značilnosti Lainščkove narečne poezije

Med začetno osebnoizpovedno pesem o narobenosti v »muziko« kot pesniško izpoved bivanjskih širin in ožin (*Ravnica*) ter zaključno reflektivno pesem o človekovi minljivosti (*Se de šče*) je avtor razvrstil ljubezenske pesmi, ki so kljub raznolikosti motivov tematsko povezane v 'zgodbo' o ljubezenskih bližinah in razdaljah. Ta zgodba v prvem delu govori o ljubezni, ki osrečuje (*Müva*), daje občutek gotovosti v spremenljivem svetu (*Samo tij*), občutek lepote in polnosti bivanja (*Božji mlinj*, *Skrito blago*), o ljubezni, ki je ni mogoče primerjati z nobeno materialno ali družbeno vrednostjo (*Fkradni me*) in je v utesnjenih družbenih okvirih njena izjemnost tudi nerazumljena (*Kak je lübezni imej*). Zarezo v izpoved ljubezenskih bližin prinaša pesem *Nigdar neboš znala* z motivom nemožnosti popolnega medsebojnega spoznanja in razumetja, tej pa

⁸ V knjigi so objavljene še mladinske pripovedi Milivoja Roša in Milana Vincetiča, v porabsko različico prekmurščine jih je predstavila Marijana Sukič.

⁹ Pri predstavljanju v porabski govor je poleg Marijane Sukič in Milana Vincetiča sodeloval tudi avtor.

¹⁰ Prevod v porabsko različico je delo Marijane Sukič.

¹¹ Princip razpolavljanja je bil naslednji: 16-zložni verz > 8- + 8-zložni, 15-zložni verz > 8- + 7-zložni, 14-zložni verz > 8- + 6-zložni, 12-zložni verz > 6- + 6-zložni, 11-zložni verz > 6- + 5-zložni in 7-zložni verz > 3- + 4-zložni.

sledi v drugem delu izpoved ljubezenskih razdalj, ki so posledica družbenega okolja (*Naskrivma, Črna Marija*) in še bolj spoznanja o končnosti vsega človeškega, tudi ljubezenskega ognja (*Goslar, Kmica, Moja pout, Samo ge te odin čakat*). Bolečine in žalost, ki jih povzroča ugasla ljubezen, lirski subjekt predaja naravi (*Skuza*) ali glasbi in preko nje eksplicitno tudi bralcu (*Vijolina*).

Ljubezen v Lainščkovih narečnih pesmih, predstavljena kot temeljno bivanjsko in etično počelo, kot možnost avtentičnega, svobodnega in družbene omejitve presegaajočega bivanja, je nadindividualna, v postmodernističnem duhu obnavlja in variira kulturne vzorce, avtor bi dejal arhetipe,¹² »lirski subjekt ne izpoveduje svoje enkratne zasebne izkušnje, temveč splošno, s čimer se bliža univerzalnemu pojmovanju in predstavljanju ljubezni v folklori« (Novak Popov 2010: 167).

To pa ne velja samo za vsebino njegove pesniške izpovedi, ampak tudi za slog in obliko pesmi. V navezovanju na tradicionalne pesniške strukture Lainšček namreč uporablja različne sumilaritetne oz. imitacijske strategije. Najpogostejše je navezovanje na ljudsko pesništvo. Na ravni t. i. funkcionalne ekvivalence so to ljudska metaforika in motivika (npr. prisega ljubezenske zvestobe, hvala ljube, ljubezenska prevara, ljubezensko hrepenenje) ter na naravo vezan lirski topos (npr. polje, reka, sonce, luna, veter ipd.), na ravni t. i. formalne ekvivalence pa zlasti: (a) ponovitve in paralelizmi, npr.: *Bejlo polje, bejla cesta, bejla vsa ravnica [...]* (*Skrito blago*) – *Nika zijma ne povej, / nika meni nej trbej. // Nika Mūra ne povej, / nika meni nej trbej.* (*Skuza*) – *Samo ge te odin čakat / ta v ravnico kraj vodej, / samo ge tan dolgo glejdan, / kak ta voda ta tečej.* (*Samo ge te odin čakat*); (b) stopnjevanja, npr.: *Nej je krona, nej je svila, nej so nofci zlati [...]* (*Skrito blago*); (c) antiteze, npr.: *Nej je angel, nej je vila, nej je praf devica, / moja lüba je najlepša [...]* (*Skrito blago*) – *Vse de šče, kak je bilou. / Ftiči do pa vöter bou ... ribe do pa mejsec bou ... gojno de pa rosa bou ... sunce de pa Müjra bou ... samo ge več nemo tuj veslou, / samo ge več nemo mijmo šou.* (*Vse de šče, kak je bilou*); (č) barvno kontrastiranje, npr.: *Bejlo je mlejko, rdejča je krff [...]* (*Čarna Marija*) – *Lejtale do čarne vrane, / pa de spadno prvi snejg [...]* (*Komi de ravnica bejla*).

Lainšček aktualizira tudi tradicionalne verzno-kitične vzorce in pesmi oblikuje – razen dveh (*Skuza, Se de šče*) – iz štirivrstičnih kitic,¹³ sestavljenih iz metrično urejenih verzov, med katerimi je 76 % trohejskih, s po 12-odstotnim deležem sledijo daktilski in amfibraški verzi. Najpogosteje izbere kitico, v kateri se regularno izmenjujeta trohejski sedmerek in osmerek. Ta kitica s prestopno rimo abab ali pretrgano xaxa je bila v 18. stoletju popularna pevná kitica, v t. i. resno literaturo jo je prevzela romantika in od takrat dalje velja za izrazito lirsko kitico; v evropskih književnostih je bila najpogosteje uporabljana kitica 19. stoletja (Frank 1993: 180). Lainšček jo aktualizira v njeni prvotni

¹² V intervjuju z Marjanom Horvatom za Mladino (23. 7. 2009) je Lainšček mdr. dejal: »Pisanje, ki je večidel črpanje iz lastne podzavesti, lahko prodre tudi v to kolektivno nezavedno, se pravi v to, kar je neki kolektiv shranil in prinesel iz prejšnjih časov. Zato pravzaprav nenehno tipam v prvotnost, iščem vzorce, arhetipe, mite, izročilo, ljudske pravljice.« (Pridobljeno s <https://www.mladina.si/47733/feri-lainscek-pisatelj-in-pesnik/>).

¹³ Štirivrstičnica je zdaleč najpogostejša kitica evropske (tudi slovenske) ljudske in umetne pesmi in »najbolj ustreza splošni predstavi te umetniške oblike« (Frank 1993: 73).

pevni obliki, posnemajoč njen metrum z minimalnim raznaglaševanjem iktičnih mest in najpogosteje s pretrgano rimo.

5.2 *Komi de ravnica bejla/Komu bo ravnica bela*

Ohranitev verzno-kitične forme in ritmično-zvočnih značilnosti ob hkratni vsebinski ekvivalenci je pri prestavljanju pesniškega besedila iz enega v drugi jezikovni kod vselej zahtevna naloga. Lainšček jo je opravil v svoji tretji narečni pesniški zbirki *Komi de ravnica bejla/Komu bo ravnica bela*, ki je prav tako kot prvi dve opremljena z njegovimi avtorskimi fotografijami, ima pa podnaslov *Verzuši pa kejpi/Pesmi in fotografije*. V njej je iz zbirke *Lübezen* izbral 10 pesmi in jih prestavil v knjižno slovenščino, tem pa je dodal še 5 novih naslovov oz. 11 pesemskih besedil,¹⁴ izvorno pisanih v knjižni slovenščini, ki jih je preliv v prekmurščino. To so pesniški cikel *Hiša svetega Nikolaja/Iža svetoga Nikolaja* ter pesmi *Ptica/Ftica*, *Začarano srce/Zacumprano srce*, *Vabi me pomlad v brezpotje/Pa me sprtolejt zazava* in *Dedek/Dejdek*.

Pesmi v ciklu *Hiša svetega Nikolaja/Iža svetoga Nikolaja* so osebno izpovedne in življenjsko reflektivne meditacije o otroštvu in materi, ki lirskemu subjektu simbolizirata in v njem evocirata polnost in enovitost bivanja ter odprtost do sveta in drugega. Pesmi sestavljajo raznolike kitice od 7-vrstičnic do 2-vrstičnic. Različnih dolžin so tudi verzi v njih, obsegajo od 10 do 1 zloga in dajejo vtis svobodnega verza. Vendar je v njih zelo jasen jambsko-trohejski metrični impulz in mestoma so rimani in/ali asonirani. Tudi pesmi *Ptica/Ftica* in *Dedek/Dejdek* tematizirata subjektovo duhovno povezanost s preteklostjo, sestavljajo pa ju štirivrstične kitice z metrično urejenimi verzi: v kiticah prve se izmenjujeta trohejski osmerek v lihih in trohejski peterec v sodih verzih, v drugi pa po istem principu amfibraški šesterec in peterec (s pretrgano rimo xaxa). *Vabi me pomlad v brezpotje/Pa me sprtolejt zazava* in *Začarano srce/Zacumprano srce* sta ljubezenski pesmi, tudi zapisani v verzno-kitično urejenih štirivrstičnicah: v prvi se regularno izmenjujeta trohejski osmerek v lihih in trohejski sedmerek v sodih verzih (s pretrgano rimo xaxa), v drugi pa so kitice sestavljene iz zaporedno rimanih trohejskih osmercev.

5.2.1 Lainščkove predstavitev pesmi iz knjižne v prekmursko narečno zvrst slovenskega jezika

Mihaela Koletnik je v analizi glasoslovnih, oblikoslovnih in skladenjskih značilnosti Lainščkovega narečne govornice v pesmih iz zbirke *Komi de ravnica bejla/Komu bo ravnica bela* osvetlila tudi jezikovna razmerja, nastala »pri prepesnitvi narečnega besedila v knjižni jezik«, ter opisala nekatere jezikovne razlike med inačicami (Koletnik 2020: 315). Njena ugotovitev, da je Lainšček »upošteval dejstvo, da imajo narečni govori od knjižnega različne sisteme na vseh jezikovnih ravninah« (Koletnik 2020: 316) ter je posledično leksiko in sintakso mestoma spremenil, velja tudi za njegove prekmurske

¹⁴ Pesniški cikel *Hiša svetega Nikolaja/Iža svetoga Nikolaja* vsebuje sedem pesmi.

inačice izvorno v knjižni slovenščini pisanih pesmi, ki jih z zornega kota jezikovnih substitucij in motivov zanje razčlenjuje pričujoči prispevek. Pesnik je upošteval tudi načelo, da mora prevod zajeti »ne samo sintaktične in semantične značilnosti, tudi zvočne posebnosti, individualni in splošni besedni ritem« (Bernik 2005: 35), zato je nekatere jezikovne substitucije v prekmurskih pesmih uvedel tudi zato, da bi ohranil verzno-kitične in ritmično-zvočne karakteristike izvornih pesmi.

5.2.1.1 Jezikovne substitucije

Rezultati analize kažejo, da so jezikovne substitucije najpogostejše na sintaktični in leksikalni ravni. Na sintaktični ravni so to predvsem zamenjave stavkov/verzov, zamenjave skladenjskih razmerij v povedih in prehodi iz neglagolskega v glagolski način izražanja, na leksikalni ravni pa dodajanja in opuščanja posamičnih besed ter zamenjave besed/besednih zvez.

5.2.1.1.1 Zamenjave stavkov/verzov so omejene na posamezne stihe, izjema je pesem *Zacumprano srce*, v kateri je spremenjena celotna prva kitica in polovica druge kitice. Nekaj primerov: *Svetloba v ladji trepeta* [...] > *Iža puna je sveklousti* [...] – *Naj vame gre, / kar teh snežink premika krila.* > *Naj pride v me, / ka tomi praji da perouti.* (*Hiša svetega Nikolaja/Iža svetoga Nikolaja*) – [...] *kakor strta violina / sem izgubil glas.* > [...] *kak spotrejšta violina / glühio man srcé.* (*Ptica/Ftica*) – *Čakaš me, da pridem tja, / kjer ljubezen je doma.* > *V trdoj zimi té večer – / samo ges pa moja tér.* (*Začarano srce/Zacumprano srce*) – [...] *našel si mi kamen v reki, / ki globok je kot oko.* > [...] *najšo takši kamen v Müri, / ka vö vidi kak srce.* (*Vabi me pomlad v brezpotjel/Pá me sprtolejt zazava*) – *Vse dedek razume, / saj ve, kak je svet. / Še hodiva včasih, / na prag tja sedet.* > *Na pragi sidiva / pa vse me poven. / Vse dejdek tou razmi, / on zna, kak je s ten.* (*Dedek/Dejdek*)

5.2.1.1.2 Zamenjave skladenjskih razmerij niso pogoste, gre za prehode iz priredja v podredje in obratno. Nekaj primerov: *In naj bo usoda, / da bom ravno v njej ležal, / dočakal tisti čas, / ko pade mrzla rosa.* > *Naj bou šorš, / ka mo gli v njen ležo, / gda pride tisti čas, / ka spadne mrzla rosa.* (*Hiša svetega Nikolaja/Iža svetoga Nikolaja*) – *Danes z mamó zopet greva / skozi vašo vas* [...] > *Gnes, gda z mamó pá ideva / gledat vašo ves* [...]. (*Ptica/Ftica*) – *Trgal si mi divje rože, / ki v koprivah rastejo, [...]* > *Noso si mi divdje rouže, / šče v krpilive šou po nje, [...]* (*Vabi me pomlad v brezpotjel/Pá me sprtolejt zazava*).

5.2.1.1.3 Prehajanje iz neglagolskega v glagolski način izražanja izhaja iz narave prekmurskega narečja. Lainšček najpogosteje razveže v stavek samostalniško besedno zvezo ali deležnik. Nekaj primerov: *In pa tista njena lepa hiša, / ki se s hriba sem ozira / z davnimi pogledi.* > *Pa tista njena lejpa iža, / štera z brejga dol me gleda, / me kak inda poglejüje.* – *V odprti dlani jo bom nosil / na vsa tista mesta, / ki se jih moleč dotika roka.* > *V prgišči mo jo noso / na vsa tista mesta, / šteri se dotekne rouka, gda što moli.* (*Hiša svetega Nikolaja/Iža svetoga Nikolaja*) – *Nihče ga ne vidi, / saj viden ni več* – [...] > *Ga nišče ne vidi, / ka tou se ne da* – [...] (*Dedek/Dejdek*).

5.2.1.1.4 Opuščanja ali dodajanja besed/besednih zvez so redkejša, najpogostejše so njihove zamenjave,¹⁵ npr.: *Kdor je v njej obležal, / ga je skož in skož prerasila [...]* > *Če je što tan **dugo** ležo, / ga je skouz pa skouz zarasla [...]* – *S podobe pada zlata lat [...]* > *Z obrazov spadne zlati praj [...]* (*Hiša svetega Nikolaja/Iža svetoga Nikolaja*) – *Trgal si mi divje rože [...]* > *Noso si mi divdje rouže [...]* – *Vabi me pomlad v brezpotje, / kliče najin zvon želja [...]* > ***Pá** me sprtolejt zazava [...]* / *žêle najni zvon šče ma [...]* (*Vabi me pomlad v brezpotje/Pá me sprtolejt zazava*) – [...] *njena duša je pa ptica, / ki zapoje mi.* > *Njena düša je pa ftica, / štera **včasi** se glasi.* (*Ptica/Ftica*) – *Srčno upam, angel moj, [...]* / *Upam, upam, kakor ti, / da ostal bom dolge dni.* > *Strašno vüpan, angeo moj, [...]* / *Vüpan, vüpan, tak kak ti, / ka va vküper duge dni.* (*Začarano srce/Zacumprano srce*) – *Čigava je hiša / na koncu vasi?* > *Čidna je iža / na konci poti?* – *So vrata zaprta, / zvečer ni luči [...]* > *Zaprejte so dveri, [...]* *posvejt ne gori [...]*. (*Dedek/Dejdek*)

5.2.1.1.5 Druge jezikovne substitucije, npr. zamenjava glagolske osebe: *A dete je, / ki kar stoji [...]* > *Dejte san, ka tü stogi [...]* (*Hiša svetega Nikolaja/Iža svetoga Nikolaja*), glagolskega vida: *Tih si, ko te taka ptica gleda [...]* > *Tühi si, gda takši ftič pogledne [...]* (*Hiša svetega Nikolaja/Iža svetoga Nikolaja*) ali časa: [...] *kakor strta violina / sem izgubil glas.* > [...] *kak spotrejšta vijolina / gliüho man srcé.* (*Ptica/Ftica*), so redke.

5.2.1.2 Motiviranost jezikovnih substitucij

Narečne inačice pesmi izkazujejo visoko stopnjo ujemanja verzno-kitičnih vzorcev in evfoničnih shem iz izvorno v knjižni slovenščini pisanih pesmi, tako da en del opisanih jezikovnih substitucij izhaja iz avtorjevega hotenja, da čim bolj ohrani oblikovno podobo izvornih pesmi. Drugim jezikovnim substitucijam so botrovale posebnosti prekmurskega narečja in avtorjevo sledenje živemu narečnemu govoru oz. »prekmurskemu goričkemu podnarečju« (Koletnik 2020: 312), ki ga uporablja v svojih narečnih leposlovnih besedilih.

<i>Vabi me pomlad v brezpotje</i>	<i>Pá me sprtolejt zazava</i>
Ljubil si te prazne hiše,	Rad si meo té prazne iže,
ki čepijo za vasjo,	ka čubijo po bregaj,
vedel si, kam zrejo okna,	znao si, ka ta stara oukna
ko zvečer žari nebo.	daleč gledajo nazaj.

Če bi avtor v narečni inačici striktno sledil knjižni predlogi, v drugem in četrtem verzu ne bi mogel uresničiti metrične in evfonične sheme,¹⁶ zato je spremenil besedišče, hkrati je nastala tudi zvočno polnejša moška rima (*vasjó, nebó* > *bregáj, nazáj*).

¹⁵ Dodane besede so zapisane krepko, zamenjane so podčrtane, opuščene so nakazane s tremi pikami v oglatem oklepaju.

¹⁶ Prekmurski samostalnik *vés* ima v vseh sklonih naglas na prvem zlogu (Novak 2006: 797).

<i>Hiša svetega Nikolaja</i>	<i>Iža svetoga Nikolaja</i>
Bila je voda, voda, ki navkreber teče [...].	Bila je tan voda, voda, štera gor je tekla [...].
Bila je vrba, vrba kakor roka [...].	Bila je tan vrba, vrba tak kak rouka [...].

Z dodajanjem zaimka *tan* je avtor lahko ohranil metrični impulz, ki ga sicer ne bi mogel, ker ima pomožni glagol *biti* v narečni obliki za ženski spol naglas na prvem zlogu.

<i>Dedek</i>	<i>Dejdek</i>
So vrata zaprta, zvečer ni luči, iz dimnika tudi se več ne kadi.	Zaprejte so dveri, posvejt ne gori pa z roura že tudi se več ne kadi.

Da bi ohranil metrično shemo, je pesnik v drugem verzu izpustil besedo *zvečer*. Podobno je s skladijsko pretvorbo in vpeljavo podrednega veznika *gda* ohranil trohejski ritem v pesmi *Ptica/Ftica: Danes z mamó zopet greva / skozi vašo vas > Gnes, gda z mamó pá ideva / gledat vašo ves*. Ker pa prekmurščina ne pozna predložne zveze *skozi vas*, temveč ima zvezo *po vési*, je – da bi obdržal besedo *vas* – vpeljal namenilnik *gledat*.

<i>Hiša svetega Nikolaja</i>	<i>Iža svetoga Nikolaja</i>
Zdaj je le še dih pod listi in v meni molk drevesa.	Kakša sapa ge pod liston, glúho v meni, kak je v drejvi.
In pa tista njena lepa hiša, ki se s hriba sem ozira z davnimi pogledi.	Pa tista njena lejpa iža, štera z brejga dol me gleda, me kak inda poglejüje.

Za nadomestitev besedne zveze »v meni molk drevesa« s stavčno komparacijo se je avtor verjetno odločil ne samo zato, ker stari prekmurški besedi *muč*, *mučanje* za *mol*¹⁷ v sodobni prekmurščini nista več tvorni, ampak tudi zato, ker je glagolski način izražanja naravnejši in bliže živi narečni govorici. Iz istega razloga, slediti živemu govoru, je tudi besedno zvezo »z davnimi pogledi« pretvoril v stavek.

<i>Hiša svetega Nikolaja</i>	<i>Iža svetoga Nikolaja</i>
Nosim jo, hodeč v krog [...]. V odprti dlani jo bom nosil na vsa tista mesta, ki se jih moleč dotika roka.	Nosin jo pa kroužin z njouv [...]. V prgišči mo jo noso na vsa tista mesta, šteri se dotekne rouka, gda što moli.

Hipotetično bi sicer bilo mogoče uporabiti v stari knjižni prekmurščini izpričana deležnika *hodeči*¹⁸ (*nosin jo hodeči v kroug*) in *moleči*¹⁹ (*na vsa tista mesta / šteri se moleč dotekne rouka*), vendar sta preveč oddaljena od sodobne prekmurščine in bi

¹⁷ Slovar stare knjižne prekmurščine (SSKP): »efzi fzlifi a; mucs i tihota; prigovárja na pokouro, i múcsanye od odpúsztkov; obnêmo szem vu múcsanyi« (Novak 2006: 268).

¹⁸ SSKP: »vtemnofzti hodécsi vidis veliko fzvetlofzt; i vidoucsi ga vucseniczke po mourji hodécsega« (Novak 2006: 135).

¹⁹ SSKP: »bom I tebé molécs zvisávo; fzpadno je na obráz fzvoj molécsi i govorecsi« (Novak 2006: 262).

njuna uporaba zvenela papirnato, zato se je avtor odločil za živi govor in glagolski način izražanja s pretvorbo v stavek.

<i>Dedek</i>	<i>Dejdek</i>
Nihče ga ne vidi, saj viden ni več – od tu so vsa druga vprašanja odveč.	Ga nišče ne vidi, ka tou se ne da – on vküper je z menov te, gda sva samá.

Tudi v tem primeru bi pridevnik *videni/vidjeni*²⁰ iz knjižne prekmurščine (hipotetično: *ga nišče ne vidi, / vej vidjen nej več*) zvenel preveč arhaično in za živi narečni govor nenaravno, zato je avtor drugi verz spremenil. Da bi ohranil shemo rimanja, je posledično spremenil tudi četrti verz. Hkrati je v narečni inačici še bolj poudarjena tema pesmi, tj. duhovna vez med lirskim subjektom in dedkom.

<i>Ptica</i>	<i>Ftica</i>
Zdavnaj solze so že suhe, se ne čuti mraz, kakor strta violina sem izgubil glas.	Dugo skuze so že sühe, več me ne zebé, kak spotrejta vijolina glüho man srcé.

Če bi pesnik v 2. verzu sledil obliki stavka izvirne pesmi (hipotetično: *se ne čüti mraz*), bi zaobšel živo narečno govornico,²¹ zato je verz preoblikoval, sledeč spremenjeni rimi pa je posledično spremenil tudi 4. verz ter hkrati z novim pomenskim odtokom okreplil čustveni naboj komparacije.

<i>Vabi me pomlad v brezpotje</i>	<i>Pa me sprtolejt zazava</i>
Trgal si mi divje rože, ki v koprivah rastejo, našel si mi kamen v reki, ki globok je kot oko.	Noso si mi divdje rouže, šče v krplive šou po nje, najšo takši kamen v Müri, ka vö vidi kak srce.
Nosil si v srcu pesem, ki jo znala sva oba [...].	Noso v srcej si noute, štere znala sva oba [...].

Hipotetično bi bilo mogoče to kitico v narečni inačici zapisati npr. *Trgo si mi divdje rouže, / ka v krplivaj rasejo, / najšo kamen v potoki, / ka je globki kak okou*, a rima ne bi bila zvočno ekvivalentna in tudi ne naglasno polna, saj bi v 2. verzu – tako kot v knjižni inačici – naglasno intenziteto dobivala iz stranskega naglasa (t. i. razširjena moška rima). Moška rima v narečni inačici je zvočno polna, hkrati pa je v 2. verzu še bolj poudarjeno dejanje izkazovanja ljubezni.

Uporaba besed *nouta* 'napev, melodija' namesto *pesem* in *Müra* namesto *reka* pa kaže na še en izvor jezikovnih substitucij, tj. posebno avtorjevo sporočilno intenco. Z

²⁰ SSKP: »i oni žlilavfi ka 'živé, i viden je bio od nyé; videno je, kak ti o Bôg, hodi; szunce je nê vecs videno« (Novak 2006: 805).

²¹ Tudi hipotetična možnost *Dugo skuze so že sühe, / nej mi je več mraz* ne bi bila povsem ekvivalentna živemu narečnemu govoru.

opustitvijo hipotetične možnosti »najšo kamen v potoki,²² / ka je globki kak okou« in »noso v srcej si pesem, / štero znala sva oba« ter z leksikalno zamenjavo je Lainšček okreplil pokrajinski kolorit, ki ga pesmim daje prekmursko narečje. V verzih *Z mojo roko tipa v mrak, / odpira dveri* > *Z mojov roukov séga v kmico, / išče dveri* je z besedama *kmica* za *mrak* in *išče* za *odpira*²³ še stopnjeval bivanjsko negotovost in življenjsko iskanje, ki ju izpoveduje v tej pesmi iz cikla *Hiša svetega Nikolaja/Iža svetoga Nikolaja*. Podoben semantični premik in stopnjevanje življenjskega občutja je uporaba pridevnika *zvörčeni* 'uročen' za *ujet* v verzih *A dete je, ki kar stoji, / ujeto v neki sreči*. > *Dejte san, ka tū stogi, / zvörčeno v nekšoj sreči*.²⁴ Tudi besedna zveza *doj méra* 'umira' za glagol *pada* v verzih »in pa njena mrka senca, / ki ponoči rase / in podnevi pada > ena njena kmična tenja, / štera vnoči se zdigavle, / prejk dneva pa doj méra« iz istega cikla intenzivira izpoved in jo z ustvarjeno personifikacijo pomensko pogloblja.

Jezikovne substitucije v pesmih, prestavljenih iz knjižne slovenščine v prekmursko narečje v Lainščkovi pesniški zbirki *Komi de ravnica bejla/Komu bo ravnica bela*, izhajajo torej (1) iz avtorjevega hotenja, da ohrani verzno-kitične vzorce in evfonične sheme izvornih pesmi, (2) iz njegovega upoštevanja posebnosti prekmurskega narečja in naslonitve na živi narečni govor ter (3) iz avtorjeve posebne sporočilne intence.

6 Zaključek

Vloga jezika je v liriki še bolj poudarjena kot v drugih literarnih zvrsteh in če »izvirna lirika najde v drugem jeziku visoko stopnjo poistovetenja v vseh bistvenih sestavinah«, nastane polnokrven prevod (Bernik 2005: 40). Feriju Lainščku je v obravnavanih predstavah njegovih pesmi iz knjižne v prekmursko narečno zvrst slovenščine to uspelo. Upoštevaloč verzno-kitično in evfonično podobo izvornih pesmi, strukturne posebnosti prekmurskega narečja in iz posebne sporočilne intence je v prevodne narečne inačice vnesel nekaj sintaktičnih in leksikalnih substitucij. Z njimi je mestoma še okreplil evfonične učinke, poglobil metaforičnost ali stopnjeval ekspresivnost pesmi. Pri tem velja poudariti, da je tenkočutno prisluhnil živi narečni govorici in polno izkoristil njene izrazne potenciale. Kot ustvarjalec, katerega »panonska leksika je sploh zelo bogata« (Koletnik 2008: 37), je oživil tudi kakšno starejšo, danes že manj znano prekmursko besedo,²⁵ vendar z jasno zavestjo, da marsikatera beseda iz repertoarja stare knjižne prekmurščine ali govornega repertoarja njegovih staršev in starih staršev v sodobni prekmurščini ni več tvorna. Zato ni zdrsnil v jezikovno starožitnost, ampak je vloga takšnih besed okrepitev semantično-evfoničnih učinkov. Prav tako se mu je uspelo izogniti prestavljanju »besed, ki sicer niso del prekmurskega besednjaka [...] v paradigmo prekmurskega narečja« (Horvat 2015: 109) oz. prevzemu knjižne oblikoslovno-besedotvorne paradigme v prekmursko leksiko, kar je danes pogost pojav v prekmurskih prevodnih in izvornih leposlovnih besedilih. Njegove narečne predstavitve izvorno v knjižni slovenščini pisanih pesmi v zbirki *Komi de ravnica bejla/Komu bo*

²² Prekmurska ustreznica za *reko* je *potok* (Novak 2006: 503).

²³ Hipotetična možnost: *z mojov roukov séga v mrak, / odpera dveri*.

²⁴ Hipotetična možnost: *zgrableno v nekšoj sreči*.

²⁵ Npr. *bormič* 'bojda', *tenja* 'senca', *tér* 'pot', *trak* 'žarek', *zvörčeni* 'uročen', šorš 'usoda'.

ravnica bela »dokazujejo, da je narečje lahko literarni jezik, v katerem je mogoče ustvariti besedila s prepričljivim literarnoestetskim učinkom« (Koletnik 2020: 316), in potrjujejo izrazno moč narečja, ki lahko v delih ustvarjalnih osebnosti z občutkom za pomen in zven jezika postane zelo kultiviran govor in učinkovit pesniški nagovor.

VIRI IN LITERATURA

- France BERNIK, 2005: Lirika in njena prevedljivost. *Primerjalna književnost* 28/1. 33–42.
- Horst Joachim FRANK, 1993: *Handbuch der deutschen Strophenformen*. Tübingen, Basel: Francke.
- Mojca HORVAT, 2015: Feri Lainšček: Mislice, deset pravlic. *Slavia Centralis* 8/2. 107–11.
- Marko JESENŠEK, 2013: *Poglavja iz zgodovine prekmurskega knjižnega jezika*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru (Zora, 90).
- Franci JUST, 2015: *Veršuši, pripovedávke in zménje 1. Pogled na literarno ustvarjanje v prekmurskem jeziku do 1919*. Murska Sobota: Franc-Franc.
- Franci JUST, 2019: Jezikovno priključevanje in vključevanje Prekmurja v skupni slovenski prostor. *Zbornik soboškega muzeja* 25. Ur. Branko Kerman. Murska Sobota: Pomurski muzej Murska Sobota. 279–95.
- Mihaela KOLETNIK, 2008: Prekmursko narečje v medijih. *Slovenski jezik, literatura, kultura in mediji – zbornik predavanj*. Ur. Mateja Pezdirc. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik (Seminar slovenskega jezika, literature in kulture, 44). 36–42.
- Mihaela KOLETNIK, 2020: Narečna podoba Lainščkovih »verzušev«. *Slovenščina – diskurzi, zvrsti in jeziki med identiteto in funkcijo*. Ur. Jerca Vogel. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete (Obdobja, 39). 311–16. Tudi na spletu.
- Feri LAINŠČEK, 2007: *Nigdar neboš znala. Moje prekmurske verzuške pa kejpi*. Murska Sobota: Franc-Franc.
- Feri LAINŠČEK, 2014: *Lübezen*. Murska Sobota: Tiskarna Klar in Feri Lainšček, s. p.
- Feri LAINŠČEK, 2019: *Komi de ravnica bejla/Komu bo ravnica bela. Verzuši pa kejpi/ Pesmi in fotografije*. Murska Sobota: Argo, društvo za humanistična vprašanja.
- Irena NOVAK POPOV, 2009: Razmišljanje o sodobni narečni poeziji. *Slovenska narečja med sistemom in rabo*. Ur. Vera Smole. Ljubljana: Oddelek za slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik (Obdobja, 26). 435–53.
- Irena NOVAK POPOV, 2010: Kontinuiteta in razlika. Poskus s poezijo Ferija Lainščka. *Po ravnici navzgor. Literarni opus Ferija Lainščka. Evidence in refleksije*. Ur. Franci Just. Murska Sobota: Franc-Franc. 154–75.
- Vilko NOVAK, 2006: *Slovar stare knjižne prekmurščine*. Ljubljana: ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša.
- Jože POGAČNIK, 2001: Narečna književnost (pojem in razsežnosti). *Sodobna slovenska narečna poezija / Ciril Kosmač in razvoj povojne slovenske proze*. Ur. Zoltan Jan. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. (Zbornik Slavističnega društva Slovenije, 11). 71–78.

- Marija STANONIK, 2007: *Slovenska narečna književnost*. Maribor: Slavistično društvo Maribor (Zora, 51).
- Natalija ULČNIK, 2010: Slovarsko gradivo Ftičarjevega romana *Za nápršnjek vedrine*. *Slavia Centralis* 3/2. 125–37.
- Franc ZADRAVEC, 2004: Romanu Jožeta Ftičarja na rob. *Jože Ftičar: Za nápršnjek vedrine I*. Murska Sobota: Založba Stopinje Murska Sobota, Kulturno društvo osem src Odranci. 10.

SUMMARY

Feri Lainšček, one of the most prominent figures in contemporary Slovene literature, occasionally writes in the Prekmurje dialect. His works in the dialect are the most well-known examples of contemporary Slovene dialect literature in Porabje and Prekmurje in terms of quantity and aesthetic quality. In addition to publications in periodicals, Lainšček wrote three books of juvenile prose and three poetry collections in the Prekmurje dialect. For the collection *Komi de ravnica bejla / Komu bo ravnica bela* (2019), he selected ten poems from previous collections and translated them into standard Slovene, adding eleven texts originally written in standard Slovene, which he translated into the Prekmurje dialect. After presenting the main content, form, and stylistic features of Lainšček's poetry in the Prekmurje dialect, the article focuses on the eleven poems originally written in standard Slovene, discusses linguistic relations in the process of translation into the Prekmurje dialect, and describes linguistic substitutions at the syntactic and lexical level. The results of the analysis demonstrate that the linguistic substitutions originate from (1) the author's desire to preserve verse-stanza patterns and euphonic schemes of the original poems, (2) his consideration of the structural peculiarities of the Prekmurje dialect and his desire to recreate everyday dialect, and (3) his communicative intention. The comparison shows that Lainšček created convincing translations and that he sometimes strengthened the euphonic effects in the dialectal versions, deepened metaphors, and intensified poems' expressiveness. His translations confirm the potential of dialect in creative writing and show that in the works of authors with a grasp of language's sound sense, a dialect can be highly cultivated speech and a convincing form of poetic address.